

**Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja
vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa –
kärkihanke
Kanta-Hämeen muutosagentti**

Loppuraportti

Diariinro: STM/3267/2016

**Projektipäällikkö: Annukka Kuismin
Projektin omistaja: Anja Noro**

Loppuraportti

Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa -kärkihanke, Kanta-Hämeen muutosagentti

Yhteenveto

Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa -kärkihankkeen Kanta-Hämeen muutosagenttitoiminta saavutti sille asetetut tavoitteet hyvin toimintaympäristön muutosten raameissa. Projektin hyödyt kiteytyvät yhdessä muodostettuun tilannekuvaan ja yhdessä maakunnassa valmisteltuihin toimintamalleihin ja kuvauksiin siitä, miten asiat halutaan jatkossa tehtävän. Toimintamallien ja kuvausten juurruttamista käytännön toimintaan on tehty kuntatoimijoiden mahdollisuuksien puitteissa jo projektin aikana mutta pääosa työstä on tulevien aikojen tehtävänä. Tämä siksi, että niihin liittyy tarve poliittisille linjauksille paikallisesti ja mahdollisesti erilaisille, jopa uusille, resursseille. Toimintamallien vaikuttavuutta projektin aikana ei vakuuttavasti ole ollut mahdollista mitata eikä arvioida.

Muutosagenttitoiminta toteutui maakunnassa 21.11.2016–31.12.2018 välisenä aikana yhden ja saman henkilön 100 % työpanoksena. Hankkeen kustannukset tullevat allittamaan myönnetyn budjetin noin 56 000 eurolla.

Projektin aikana tai sen lopussa ei kerätty systemaattisesti projektiin osallistuneilta toimijoilta palautetta. Valtakunnallinen I&O-kärkihanke sen sijaan keräsi palautetta kattavasti muutosagenttitoiminnasta maakunnassa osana arviointiprosessiaan. Tämä materiaali ei ole loppuraporttia kirjoitettaessa käytössä. Projektin aikana arjessa saatu palaute koski käsiteltäviä aiheita ja niiden sisältöjä. Valtaosin saatu palaute oli positiivista.

Maakunnan valmistelussa onnistuttiin työstämään suurin osa asioista, joita pitikin. Joitakin katvealueita jäi ja jotkut osa-alueet etenivät jouhevammin kuin toiset. Maakunnan toimijat olivat koko projektin ajan innostuneita, yhteistyöhaluisia, kiinnostuneita ja motivoituneita.

Maakunnan mittakaavassa on olemassa lyhyen tähtäimen suunnitelma siitä, miten nyt tehtyä työtä kahden vuoden ajalta saadaan vietyä täsmäinterventioina eteenpäin kussakin maakunnan kunnassa.

Yhteiskunnallinen tilanne ikääntymisen osalta ei ole riippuvaista maakunta- ja soteuudistuksesta, palveluiden järjestämis- tai tuottamisvastuissa tai -tavoissa tehtävistä muutoksista; se on olemassa oleva ja toteutuva fakta. Yhteinen kehittäminen ja sovittujen asioiden eteenpäin vieminen maakunnassa on riippuvaista valtakunnallisista ja niiden jälkeen maakunnallisista ja loppu viimeksi kunnallisista päätöksistä ja halusta vastata haasteeseen I&O-kärkihankkeen tavoitteiden mukaisesti: yhdenvertaisemmin, paremmin koordinoidusti ja kustannustehokkaammin.

Loppuraportti

Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa -kärkihanke, Kanta-Hämeen muutosagentti

SISÄLLYSLUETTELO

1	TULOKSET JA VAIKUTTAVUUS	1
1.1	TAUSTA	1
1.2	TAVOITTEET JA TULOKSET	1
1.3	HYÖDYT JA VAIKUTTAVUUS	5
2	TOTEUTUS	5
2.1	YLEISKUVA	5
2.2	AIKATAULUN TOTEUTUMINEN.....	8
2.3	TOTEUTUNEET KUSTANNUKSET- JA RESURSSIT	8
2.3.1	<i>Työmäärät ja tehtävien tekijät</i>	8
2.3.2	<i>Budjetti ja kustannukset</i>	8
2.4	RISKIT	9
3	DOKUMENTOINTI	10
4	OPIT JA PALAUTTEET	11
5	PYSYVÄ TOIMINTA JA JATKOTOIMET	12
5.1	SIIRTYMINEN PYSYVÄÄN TOIMINTAAN	12
5.2	JÄLKIARVIOINTI JA AVOIMET TEHTÄVÄT	13
5.3	IDEOITA JATKOKEHITYKSELLE	14

Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa -kärkihanke, Kanta-Hämeen muutosagentti

1 Tulokset ja vaikuttavuus

1.1 Tausta

Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa (lyhyesti I&O) -kärkihanke (2016 - 2018) on yksi Juha Sipilän hallituksen kärkihankkeista, missä vetovastuussa toimi Sosiaali- ja terveysministeriö. Kiinteästi hankkeen toimeenpanossa mukana on myös Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos (THL). Hankkeessa tavoitteena on saavuttaa niin iäkkäille kuin omais- ja perhehoitajille hankeaikaa aiempaa yhdenvertaisempia, paremmin koordinoituja ja kustannustehokkaampia palveluja.

Kärkihanke rahoittaa toiminta-aikanaan kahdeksaa tavoitteitaan toteuttavaa kokeiluhanketta. Kokeiluhankkeet ovat suuria maakunnallisia kokonaisuuksia, jotka yhdistävät alueellaan toimivia kuntia, yrityksiä ja järjestöjä asetettujen tavoitteiden toteuttamiseen.

Kokeiluhankkeet jakautuivat neljään eri teemaan:

- keskitetty asiakas- ja palveluohjaus eli KAAPO (kolme kokeiluhanketta)
- toimivan kotihoidon kehittäminen (kolme kokeiluhanketta)
- kaikenikäisten omaishoidon vahvistaminen (yksi kokeiluhanke)
- asumisen, hoivan ja palvelujen yhteensovittaminen (yksi kokeiluhanke)

Kokeiluhankkeiden lisäksi kärkihankkeen toisen toteutuskanavan muodostaa maakunnallisten I&O-muutosagenttien verkosto. Muutosagentin tärkein tehtävä on muodostaa omaan maakuntaansa yhteensovitettu iäkkäille tarkoitettujen palvelujen kokonaisuus. Sen lisäksi tehtävänä ovat:

- ko. muutoksen johtaminen
- maakunnan toimijoiden muutokseen innostaminen ja motivointi
- tietoon perustuvan muutoksen johtaminen hallitsemalla alueellinen tietoperusta ja ymmärtämällä alueen historiallinen kehitys sekä
- I&O -kärkihankkeen kokeilujen tuki niillä alueilla, joissa niitä on.

Muutosagentin työn tuloksena odotetaan myös kirjallista alueen toimijoiden hyväksymää toimintasuunnitelmaa iäkkäiden elämisen ja palveluiden yhdistämisestä maakunnassa sisältäen toimintasuunnitelman toteutumisen seurannan (vrt. VaPL 980/2012, 5§). Sitemmin hankeaikana kävi selväksi, ettei maakuntatoimijan hyväksyntää toimintasuunnitelmalle saada, koska maakunta- ja soteuudistuksen aikataulut siirtyivät myöhemmäksi useasti. Suunnitelma, joka hankeaikana laaditaan Kanta-Hämeestä, on siis luonnos.

Kokeiluhanketta Kanta-Hämeessä ei ole.

1.2 Tavoitteet ja tulokset

Kanta-Hämeessä tavoitteeksi muutosagenttityölle sovittiin:

- ikäihmisten arjessa pärjäämisen ja kuntoutumisen tukemisen sekä ongelmien ennaltaehkäisyn toimintamallien määrittely ja suunnittelu;

Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa -kärkihanke, Kanta-Hämeen muutosagentti

- ikäihmisten palveluneuvojien ja palveluohjauksen ydintehtävien määrittely ja toimintamallin suunnittelu;
- kotihoidon ja sen tukipalvelujen kartoitus ja suunnittelu;
- omaishoidon ja perhehoidon kartoitus ja suunnittelu yhteistyössä vammaisten palvelujen kanssa ja
- asumispalveluiden kartoitus ja suunnittelu.

Tavoitteiden saavuttamiseen nimettiin taulukoon 1 kerätyt keinot ja tarkemmat asiakokonaisuudet (kohta *Erityisesti huomioon otettavaa*). Tavoitteiden toteutumisen osalta on huomioitava olennaisia hankkeen aikaiseen toimintaympäristöön liittyviä asioita kuten:

- toimintasuunnitelma tehtiin tilanteessa, jossa maakuntien aloittaminen ajateltiin tapahtuvan 1.1.2019; heti I&O muutosagenttitoiminnan päättyttyä. Maakuntien järjestämisvastuun toteutuminen siirtyi projektin aikana myöhemmäksi useaan otteeseen, mikä oli omiaan vaikuttamaan siihen mitä oli olennaista ja mahdollista työssä toteuttaa.
- esimerkiksi palvelukohtaisten tiedotussuunnitelmien merkitys väheni sitä mukaa kun kävi selvemmäksi, ettei maakunnan toiminta käynnisty suunnitellusti projektin päättyessä (järjestämisvastuu säilyy siis edelleen kunnilla)
- ikääntyneitä koskevien palvelusopimusten kartoittaminen ei ollut resurssien, käytössä olevan ajan eikä muuttavan toimintaympäristön näkökulmasta mahdollista. Sopimuksista, niiden kestoista ja sisällöistä keskusteltiin yhteisen tilannekuvan aikaansaamiseksi useaan otteeseen. Oma Häme -hankkeessa työskenteli projektin kanssa samaan aikaan erillinen henkilö, joka kävi läpi kaikkien organisaatioiden kaikkia sopimuksia.
- myös asiakasmaksujen ja prosessin yhtenäistäminen ei ollut tarkalla tasolla mahdollista em. toimintaympäristössä eikä siten yksityiskohtainen valmistelu kuntien itsenäisen järjestämisvastuun säilyessä. Asiakasmaksujen osalta pidettiin parempana odottaa valtakunnallisia valmistelussa olleita linjauksia, jottei kuntatalouksiin olisi tehty mahdollisesti useita ajallisesti lähemmäs olevia muutoksia asiakasmaksujen osalta (vrt. maakunnan yhteisten linjausten soveltuvuus valtakunnallisiin suunnitelmiin)
- kuntatoimijat olivat varovaisia yksityiskohtaisissa linjausesitysten tekemisessä (esim. henkilöstörakenteet ja mitoitukset) vaikka erilaisia esityksiä käsiteltiin laaja-alaisesti. Esityksiä jäi valmistelussa käsittelyasteelle eikä niitä viety eteenpäin, vaikkei niitä hylättykään.

Kanta-Hämeessä perhehoitoa käsiteltiin vain ikääntyneiden palveluiden osalta (tavoitteena oli tehdä yhdessä vammaispalvelujen kanssa). Yhteistyötä vammaispalvelujen kanssa viriteltiin, mutta maakunnan vammaispalvelujen valmistelussa tapahtuneiden useiden muutosten vuoksi tahti näissä substanssivalmisteluissa oli niin erilainen, että projektin aikana päädyttiin erillisiin valmisteluihin, jotka kuitenkin seurasivat toistensa etenemistä. Tähtäimenä on yhteensovittaminen myöhemmin, soveltuvana valmisteluajankohtana.

Omaishoidon tuen kokonaisuutta valmisteltiin kaikkien ikä- ja asiakasryhmien ja järjestö- sekä yhdistystoimijoiden kanssa yhteistyössä sovitun prosessin mukaisesti.

Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa -kärkihanke, Kanta-Hämeen muutosagentti

Taulukko 1: Tavoitteiden saavuttamiseen tunnistetut keinot ja niiden toteutuminen Kanta-Hämeen I&O muutosagentin työssä

Keino	Erityisesti huomioon otettavaa	Toteutuminen
Ikääntyneiden arjessaan pärjäämisen varhainen tukeminen moniammatillisena ja -toimijaisena yhteistyönä	Käsitteiden ja toiminnan tavoitteiden määrittely, tiedotussuunnitelman tekeminen, toimijoiden roolit ja vastuut määriteltävä, prosessit ja rajapinnat kuvattava, toiminnan resursoinnin määrittely, toimintamallin pilotoinnin suunnittelu.	+ käsitteet ja tavoitteet määritelty +/- toimintamallien (prosessien, rajapintojen ja toimijoiden roolien) kartoittamista tehty, ei valmista - pilotoiteja ei tehty - tiedotussuunnitelmaa ei tehty
Ikääntyneen toimintakyvyn laskun ehkäiseminen arjessa pärjäämisen tukemiseksi	Tavoitteet, toimenpiteet, toimijoiden roolit ja vastuut määriteltävä, prosessit ja rajapinnat kuvattava, toiminnan resursointi määriteltävä, toimintamallin pilotoinnin suunnittelu.	+ tavoitteet määritelty +/- toimintamallien (toimenpiteet, toimijoiden roolit ja vastuut, prosessit ja rajapinnat) kartoittamista tehty, ei valmista - em. syystä resursointia ei tehty + Janakkalan kunnassa pilotoitu mm. apuvälinelainauksen ja asiakas- ja palveluohjauksen uudenlaista verkostoyhteistyötä
Oikea-aikainen ikääntyneen kokonaisvaltaisen kuntoutumisen tukeminen	Tavoitteet, toimenpiteet, toimijoiden roolit ja vastuut määriteltävä, prosessit ja rajapinnat kuvattava, toiminnan resursointi määriteltävä, toimintamallin pilotoinnin suunnittelu.	+ tavoitteet määritelty + toimintamallit kotiin annettaviin ja kodin ulkopuolella toteutuviin kuntoutumista tukeviin prosesseihin kuvattu ja laadittu + resursointia hahmoteltu + em. prosesseihin liittyviä toimintamalleja käytössä maakunnan alueella, muut valmistautuvat niiden käyttöönottoon
Palveluohjauksen lähtötilakartoitus		+ toteutunut
Palveluohjauksen toimintamallin suunnitteluvaihe	Käsitteiden ja toiminnan tavoitteiden määrittely, palveluohjauksen tasojen määrittely ja näkyväksi tekeminen, tiedotussuunnitelman tekeminen, palveluneuvojien ja palveluohjauksen ydintehtävien määrittely, palvelupäätöksiä koskevien vastuiden ja oikeuksien määrittely, toiminnan resursointi määriteltävä, toimintamallin pilotoinnin suunnittelu, sähköisten palvelujen tarpeen kartoittaminen ja suunnittelu.	+ käsitteet ja tavoitteet määritelty + asiakas- ja palveluohjauksen tasot määritelty ja kuvattu soveltaen myös maakunnassa valmisteilla olevaa asiakas- ja palveluohjauksen geneeristä mallia - tiedotussuunnitelmaa ei tehty + ydintehtäviä kartoitettu (sisältää palvelupäätökset, koordinoituvastuut) + resursointitarvetta hahmoteltu + toimintamalli käytössä jossain määrin jokaisessa kunnassa, yhtenäistyminen edistykseen vaatii mm. yhteisiä tietojärjestelmiä mistä esimerkiksi RAI:n käyttöönotto etenemässä + sähköisiä palveluja kartoitettu ja suunniteltu
Kotihoidon ja sen tukipalveluiden sekä asumispalveluiden käsitteiden ja sisältöjen määrittely, palvelukuvausten laadinta		+ käsitteet määritelty + sisältöjä kuvattu + palvelukuvauksia laadittu
Kotihoidon ja sen tukipalveluiden sekä asumispalveluiden		+ palvelurakennetavoitteet määritelty ja olemassa olevaa tilannetta kartoitettu ja kuvattu + muutoksia ryhdytty toteuttamaan

Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa -kärkihanke, Kanta-Hämeen muutosagentti

palvelurakenteen ja hoivapaikkojen määrittely		
Kotihoidon ja sen tukipalveluiden sekä asumispalveluiden henkilöstörakenteen ja mitoituksen määrittely		+ kartoituksia tehty rakenteeseen ja mitoitukseen liittyen + alustavia ehdotuksia rakenteiden ja mitoitusten määrittelyistä tehty, linjaukset uupuvat
Kotihoitoa ja sen tukipalveluita sekä asumispalveluita (hoiva ja tukipalvelut) koskevat ostopalvelusopimukset, sisällöt ja voimassaoloajat		- ei toteutunut
Kotihoidon ja sen tukipalveluiden sekä asumispalveluiden asiakasmaksut		+ asiakasmaksuissa olevia eroavaisuuksia kartoitettu - yhtenäistämisehdotuksia ei tehty (odotettiin asiakasmaksulainsäädäntöä koskevaa ehdotusta ja sen jälkeen lausuntokierroksen tuloksia)
Kotihoidon ja sen tukipalveluiden sekä asumispalveluiden prosessikuvaukset		-/+ ei tehty kuvauksia, prosessien sisältöjä ja toimintamalleja hahmoteltu
Omaishoidon tuen lähtötilakartoitus	Käytössä olevien kriteerien ja resurssien kartoitus sekä yhteenveto toimintakyvyn arvioinnissa käytettävistä välineistä.	+ tehty koko omaishoidon tuen kokonaisuutta koskien
Omaishoidon tuen tukitoimenpiteiden määrittäminen ja yhtenäistäminen		+ tehty, toimeenpano kunnilla
Omaishoidon tuen palkkioiden yhtenäistäminen		+ tehty ehdotus koko omaishoidon tuen kokonaisuutta koskien osana omaishoidon tuen uutta toimintamallia
Ikääntyneiden perhehoidon maakunnallisen organisoinnin valmistelu ja toimintamallin suunnittelu	Määritellään tarvittavat resurssit, toimintaohje, tukitoimet- ja -prosessit, koulutukset	+ tehty uudistamista em. asioissa suhteessa maakunnassa jo käytössä olleeseen maakunnalliseen toimintamalliin, päätökset uupuvat
Ikääntyneiden perhehoidon tukitoimenpiteiden ja palkkioiden yhtenäistäminen		+ tehty, toimeenpano kunnilla

Tavoitteista ja keinoista puuttuu kokonaan terveydenhuollon toimijoiden kanssa tehty suunnittelu- ja kehittämistyö. Sitä tehtiin koko projektin ajan laajalla aiheskaalalla: lääkäripalveluista suun terveydenhuoltoon, yleisistä lääkehoidon teemoista psykogeriatrisiin prosesseihin, muistioireisten asiakkaiden hoitopolkuihin jne.

Ikääntyneiden palveluiden valmistelusta tehtiin useita kymmeniä linjausehdotuksia maakunnalliseen sotevalmistelun koordinoitiryhmään, sotemuutosryhmään. Kaikki hyväksyttiin. Linjausehdotusten käsittelyn taustalla on ajatus siitä, että hyväksytyiksi

Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa -kärkihanke, Kanta-Hämeen muutosagentti

tullessaan toimivat soteorganisaatiot sitoutuvat linjausehdotuksiin myös ylimmän johdon tasolta ja ehdotusten vaatimien toimenpiteiden toteuttaminen ja yhteisten suunnitelmien juurruttaminen käynnistyy jo nykyisissä organisaatioissa. Näin on toteutunutkin. Mm. palvelurakenteita on maakunnassa ryhdytty suunnitelmallisesti kunnissa muuttamaan, yhteistä toimintakykymittaristoa (RAI) ollaan käyttöönottamassa, kuntoutumista tukevia prosesseja käynnistetään - muutamia mainitakseni.

Kanta-Hämeen maakunnassa ikääntyneiden yhteensovitetun palvelujen kokonaisuuden yhteinen kehittäminen ja suunnittelu on ollut koko projektin ajan positiivista, eteenpäin suuntautunutta ruohonjuuritasolta toimialajohtoon ja sotejohtoon saakka.

1.3 Hyödyt ja vaikuttavuus

Projektilla tavoiteltiin Kanta-Hämeen mittakaavassa yhdenvertaisempien, paremmin koordinoitujen ja kustannustehokkaampien palveluiden kokonaisuutta ikääntyneille. Hankkeen aikana ei päästy toimintaympäristöstä johtuvista syistä käytännön toteutukseen toimintaympäristöön liittyvistä syistä, joita kuvattu edellä. Maakunnassa ei ole vielä esimerkiksi tavoitteena käynnistää maakunnan laajuisen sote kuntayhtymän rakentamista mikäli maakunta- ja soteuudistus ei toteudu suunnitellulla tavalla. Tätä tahtotilaa kartoitetaan maakunnan kuntien valtuustoilta talvella 2018 - 2019.

Em. toimintaympäristössä projektin hyödyt tulevat yhdessä laadittujen, yhteisesti hyväksytyjen ja hyväksi todettujen suunnitelmien pohjalta, joita kuntatoimijat toimeenpanevat kukin oman organisaationsa reunaehtojen puitteissa sekä ajallisesti että sisällöllisesti. Yhteinen suunta on kuitenkin selvä ja hyväksytty.

Projektissa aikaansaatuisten yhteisten toimintamallien vaikuttavuutta ei projektin aikana kyetä arvioimaan vakuuttavasti em. syistä.

Hyötyjen ja vaikutusten arviointia on tarpeen seurata projektin päätyttyä sovittujen toimintamallien ja suunnitelmien jalkautuessa maakunnassa toiminnaksi sekä toimintamallien täsmentyessä ja kehittyessä tarkemmalle tasolle (kts. luku 5).

2 Toteutus

2.1 Yleiskuva

Projektin toteutuksen pääkohtia ovat:

- palvelurakennetavoitteiden täsmentyminen
- ikääntyneiden asumisen palvelukonseptin rakentuminen maakuntaan
- ikääntyneille suunnattujen kuntoutumisen tukemisen prosessien kokonaisuuden valmistuminen
- hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen keihäänkärkien tunnistaminen ikääntyneiden näkökulmasta maakuntien ja kuntien yhteistyöhön liittyen
- hyvinvointiteknologian laaja-alaisen hyödyntämisen ja kokeilukulttuurin valmistelu ja suunnittelu
- toimintaa kuvaavien yhteisten indikaattoreiden valmistelutyö
- asiakaspalautteita ja -tyytyväisyyskyselyitä koskevan kokonaisuuden suunnittelu

Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa -kärkihanke, Kanta-Hämeen muutosagentti

- maakunnallisen asiakas- ja palveluohjauksen toimintamallin suunnittelu ja kehittäminen (tasot, toimintamallit, rajapinnat) sisältäen mm.:
 - kuntoutumis- ja arviointijaksot
 - saavutettavuus ja tavoitettavuus
 - asiakassegmentointi ja riskiryhmät
 - case managerointi
 - paljon palveluita käyttävien asiakkaiden -toimintamallin alustaminen
 - päivystyspalveluissa usein asioivien asiakkaiden -toimintamallin alustaminen
 - ikääntyneiden kotiutusten kehittäminen
 - SAS:sta VIP-toimintamalliin siirtymisen suunnittelu
 - kotiutushoitajatoiminta ja gerontologinen sosiaalityö osana asiakas- ja palveluohjausta
 - asiakas- ja palveluohjauksen sekä muistioireisten hoitopolun muodostaman verkostoyhteistyön suunnittelu
- maakunnassa yhteisen toimintakykymittariston (RAI) käyttöönoton valmistelu
- ennaltaehkäisyn ja arjessa onnistumisen tukemisen valmistelu, sisältäen mm.
 - ehdotus asunnonmuutostöiden prosessin kehittämisestä
 - ehdotus apuvälinelainauksen ja asiakas- ja palveluohjauksen verkostoyhteistyön rakentamisesta
 - vapaaehtoistyön koordinoinnin käsittely
- kaikenikäisten omaishoidon toimintaohjeen laatiminen laaja-alaisessa yhteistyössä sekä
 - ikääntyneiden omaishoidon tuen prosessien kehittämisen ja yhtenäistämisen tarkemmat ehdotukset
- olemassa olleen ikääntyneiden maakunnallisen perhehoidon toimintamallin kehittäminen kokemusten ja OSSI-hankkeen esimerkkien avulla
 - perhehoidon aseman vahvistamiseen ja kehittämiseen liittyvät linjaukset osana ikääntyneiden palvelurakennetta ja sen muutosta
- kotona asumista tukevien palveluiden kuvaus ja uusien yhteisten palvelukuvausten laatiminen (mm. kotihoito ja sen tukipalvelut)
- kotona asumista tukevien palveluiden laaja-alaisemman ymmärtämisen ja siten sotepalveluiden kehittämisen eteenpäin vienti maakunnassa (mm. ehdotus Päivystys olohuoneessa -tyyppisen toimintamallin laatimisesta maakuntaan)
- kotiin annettavien palveluiden ja asumis- sekä laitospalveluiden henkilöstörakenteiden, mitoitusten ja koulutustarpeiden alustava hahmottelu
- ikääntyneiden palveluiden ja terveyspalveluiden yhteistyöprosessien käsittely ja kehittämisehdotukset, sisältäen mm.
 - geriatrinen arviointi
 - lääkehoito (anja, LMA, lääkehoidon turvallisuuden toteutuminen)
 - kotisairaalan ja ikääntyneiden palveluiden yhteistyön kehittämisen ja vahvistamisen edistäminen
 - lääkäripalveluiden ja konsultaatiokäytänteiden kehittäminen
 - ikääntyneet päivystyspalveluissa
 - ikääntyneiden suun hoitoon liittyvien prosessien kehittämisen tarpeiden kartoittaminen

Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa -kärkihanke, Kanta-Hämeen muutosagentti

- muistioireisten asiakkaiden hoitopolkujen kehittämistarpeiden kartoittaminen
 - saattohoidon käytäntöjen kartoittaminen ja kehittämistarpeiden täsmentäminen ikääntyneiden palveluiden näkökulmasta
- kuntien vanhusneuvostojen vahva osallisuus projektissa kehittämisohjelman laatimisessa ja projektin etenemisen seurannassa säännöllisen teemaraportoinnin ja raporttien kommentointimahdollisuuden kautta

Projektin toteutuksen poikkeamat on kuvattu kappaleessa 1.2.

Valmistelu, koordinointi ja päätöksenteko

Projektia koordinoi Kanta-Hämeen maakunta- ja sotevalmisteluhankkeessa Oma Hämeessä toiminut ikääntyneiden palveluiden työryhmä. Työryhmä on iso, 15 henkilöä, ja koostuu maakunnan ikääntyneiden palveluiden johtajista, kolmesta henkilöstön edustajasta, sairaanhoitopiirin edustajasta sekä Riihimäen seudun terveyskeskuskuntayhtymän edustajasta.

Työryhmä päätti muodostaa valmistelun ajaksi alajaostoja, joita kutsuttiin työrukkasiksi, työstämään teemoja. Työrukkaset olivat pieniä, pysyvältä kokoonpanoltaan 4–5 hengen suuruisia tehokkaita ja joustavia tiimejä, jotka kokoontuvat lähes joka kuukausi loma-aikojen ulkopuolella pohtimaan asioita valmistellakseen perusteltuja esityksiä tai vaihtoehtoja varsinaiselle työryhmälle keskusteltavaksi ja linjattaviksi. Työrukkasiin nimettiin edustaja maakunnan kultakin seudulta, mikä merkitsi myös sitä, että seutuja motivoitiin lisäämään sisäistä yhteistyötä ja keskusteluyhteyksiään, tunnistamaan yhteisiä vahvuuksiaan samalla kun valmistelua irrotettiin oman kunnan tai organisaation silmin asioiden tarkastelusta maakunnan kokonaisuuden hahmottamiseen.

Joihinkin työrukkasiin nimettiin seutujen ulkopuolisia henkilöitä pysyviksi jäseniksi erityisestä asiantuntijuuteen liittyvästä syystä. Esimerkiksi ennaltaehkäisy, kuntoutuksen ja arjessa onnistumisen tukemisen -teeman työrukkasessa oli pysyvä jäsenenä Ilveskodin johtaja erityisasiantuntemuksensa vuoksi. Terveystieteiden yhteistyörukkasessa sairaanhoitopiirillä oli vastaavasti oma pysyvä jäsenensä. Työrukkasten valmistelun kokonaisvaltaisuuden ja parhaimman osaamisen hyödyntämisen varmistamiseksi kaikki organisaatiot saivat lisäksi nimetä työrukkasiin asiantuntijoitaan, jotka sitten osallistuivat joustavasti nimeämiensä teemojen perusteella kokouksiin.

Jokaiselle työrukkaselle laadittiin tehtäväaluettaan koskeva koonti asioista, joita työrukkasen tehtävä oli valmistella. Työrukkasten "tehtävä kuvat" olivat alati muuntuvia ja päivittyviä; työskentelyn edetessä käsitellyt asioita vietiin eteenpäin keskusteltaviksi ja toisaalta tieto ja ymmärrys asiaan liittyvistä seikoista ja toimintamalleista karttui täydentäen tehtäväkokonaisuutta.

Työrukkaset tekivät teemojensa puitteissa perusteltuja esityksiä ikääntyneiden palveluiden työryhmälle, joka asiat käsiteltyään palautti ne takaisin valmisteluun, muotoili niitä itse valmiimmiksi, jätti ne odottamaan myöhempää aikaa tai lähetti eteenpäin linjausehdotuksina sotevalmistelua koordinoivalle sotemuutosryhmälle. Sotemuutosryhmä koostuu maakunnan johtavista sote-toimialan johtajista.

Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa -kärkihanke, Kanta-Hämeen muutosagentti

Seuranta ja ohjaus

Maakuntavalmistelussa laadittua toimintaohjelmaa, joka sisälsi muutosagentin toimintasuunnitelman tavoitteet, seurattiin vuoteen 2018 saakka sotemuutosryhmän kokouksissa asetettujen toiminnallisten tavoitteiden etenemiseen liittyvän raportoinnin avulla. Sittemmin valmisteluorganisaatiota ja -mallia muutettiin, eikä maakunnan tasolla em. seuranta tehty vuoden 2018 aikana suunnitelmallisesti. Koko projektin ajan toiminnasta raportoitiin säännöllisesti ministeriön Hankesalkun sisällön mukaisesti. Nämä raportit on toimitettu aina myös muutosagentin esimiehenä toimivalle ja sotevalmistelua johtavalle maakunnan sote-muutosjohtaja Jukka Lindbergille.

2.2 Aikataulun toteutuminen

Projekti käynnistyi käytännössä 21.11.2016 ja päättyi suunnitelmien mukaan 31.12.2018. Aikataulussa ei ole ollut raportoitavia poikkeamia. Tarkistuspisteet ovat toteutuneet aiotusti (hankesalkkuraportointi, laskutus, väliraportti).

2.3 Toteutuneet kustannukset- ja resurssit

2.3.1 Työmäärät ja tehtävien tekijät

Kanta-Hämeen I&O muutosagenttityöhön oli suunniteltu 10/2016–12/2018 ajalle yhden henkilön työpanos. Tämä toteutui täysimääräisesti 21.11.2016–31.12.2018 välisenä aikana.

2.3.2 Budjetti ja kustannukset

Taulukko 2: Muutosagenttiprojektin budjetti ja todelliset kustannukset

	Budjetti	Toteuma 1.10.2016– 31.12.2017	Arvio 1.1.– 31.12.2018
Myönnetty valtionavustus projektiin 2016 - 2018	284 600 EUR		
Henkilöstömenot		96 374,05 EUR	91 104,31 EUR
Projektiin palkattu henkilöstö		96 374,05 EUR	91 104,31 EUR
Työpanoksen siirto			
Palvelujen ostot		19 229,31 EUR	16 496,45 EUR
Toimisto-, pankki- ja asiantuntijapalvelut		10 680,11 EUR	4 055,66 EUR
Painatukset ja ilmoitukset		332,96 EUR	1 019,65 EUR
Majoitus- ja ravitsemuspalvelut		2 603,70 EUR	8 395,54 EUR
Matkustus- ja kuljetuspalvelut		5 061,22 EUR	1 485,72 EUR

Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa -kärkihanke, Kanta-Hämeen muutosagentti

Koulutus- ja kulttuuripalvelut		350,00 EUR	1 060,00 EUR
Muut palvelujen ostot		201,32 EUR	479,88 EUR
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		1 756,99 EUR	
Vuokrat		406,80 EUR	2 516,62 EUR
Investointimenot			
Muut menot			
Yhteensä menot		117 767,15 EUR	110 117,38 EUR
Yhteensä	284 600 EUR		227 884,53 EUR

Kanta-Hämeessä projektille myönnetty budjetti tulee alittumaan noin 56 000 eurolla.

2.4 Riskit

Kanta-Hämeen I&O muutosagentin toimintasuunnitelmassa tunnistettiin taulukon 3 riskit ja niiden hallintakeinot. Taulukkoon on lisäksi kuvattu riskien toteutumiseen ja vaikutuksiin liittyviä seikkoja projektin ajalta.

Taulukko 3: Riskien jälkiarvio

Riskin kuvaus	Tunnistetut hallintakeinot	Riskien toteutumisen arviointi
Päätöksenteon kyvyttömyys (poliittisella tasolla)	Faktojen ja vaihtoehtojen tuottaminen päätöksenteon tueksi, perustelujen käyttäminen, valtion napakka ohjaus	<p>Valtion tasolla poliittisessa päätöksenteossa sotemuutos ei ole edennyt kärkihankkeen asettamisen aikaan ajatellulla aikataululla ja sisällöllä. Tällä on ollut merkittäviä vaikutuksia projektin valmisteluun ja sen sisältöön. Loppuraportin kirjoittamisen aikaan maku- ja sotemuutoksen toteutuminen hallituskauden aikana on edelleen epävarmaa / kesken.</p> <p>Em. syistä I&O -valmistelusta ei ole viety poliittisen tason päätöksentekoon asioita maakunnassa, koska ei ole ollut olemassa maakunnallista asianomaista toimielintäkään.</p> <p>Poliittisen toimintaympäristön ja valmistelun viitekehyksen jatkuva muuttuvuus on vaikuttanut valmistelun sisältöön mutta ei estänyt sitä. Valmistelu on onnistunut toimimaan niissä reunaehdoissa, jotka kulloinkin ovat olleet olemassa, tiedossa tai havaittavissa ja joiden puitteissa kuntatoimijoilla on ollut motivaatiota ja innostusta osallistua työhön.</p> <p>Ikääntyneiden palveluiden valmistelun osalta innostus ja motivaatio ovat olleet olemassa koko ajan toimijoilla, koska kohtaamamme haasteet eivät ole sidoksissa järjestämisvastuiden tai palvelujärjestelmän muutoksiin ja sitä kautta poliittiseen ilmapiiriin vaan ovat olemassa niistä riippumatta.</p>

Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa -kärkihanke, Kanta-Hämeen muutosagentti

Riskin kuvaus	Tunnistettut hallintakeinot	Riskien toteutumisen arviointi
Osallistuminen ja sitoutuminen muutokseen on heikko (voi koskea montaa eri toiminnan tasoa)	Rehellinen ja uskottava tiedottaminen ja tiedottamisen riittävyys, paikallinen osallistaminen ja tuloksista tiedottaminen	Kts. yllä. Myös maakunnan kuntien vanhusneuvostot ovat olleet aktiivisia ja kiinnostuneita koko valmistelun ajan.
Ennaltaehkäisevän työn rooli jää vähäiseksi tai sen suunnittelussa epäonnistutaan	Etsivän työn korostaminen, luodaan matalat kynnykset huolen ilmaisuun, julkiset neuvontapisteet, palveluohjauksen rooli	Ennaltaehkäisevän kokonaisuuden hahmottelu on selkeästi konkreettisuutensa osalta haastavin osa valmistelua, koska palvelurakenteitakaan ei maakunnassa toimintaympäristöön liittyvistä syistä ole voitu laatia. Ennaltaehkäisevän työn muodot ja mahdollisuudet ovat runsaat ja toisaalta resurssit rajalliset. Maakunnan valmistelussa pääsäännöksi nostettu vaikuttavuuden vaatimus myös ennaltaehkäiseviltä toimilta vaatii vielä paljon työtä.
Lähipalveluiden säilyminen (onko lähipalveluita ja jos niin missä muodossa, toteutuuko asiakkaiden tasa-arvoinen asema)	Lähipalveluiden määrittely yhteisin maakunnallisin periaattein, digitalisaation hyödyntäminen, palvelukorttelit	Maakuntavalmistelun kokonaisuudessa vuonna 2016–2017 käsiteltiin lähipalveluita, seudullisia ja maakunnallisia palveluita alustavasti. I&O -valmistelussa on keskusteltu siitä mitä palveluja tulisi organisoida lähipalveluina ja miten mutta varsinaisia päätettyjä määrittelyjä ei ole tehty. Valmistelussa on kiinnitetty huomiota digitalisaation ja sähköisten sekä etäpalveluiden mahdollisuuksiin ja laadittu asumisen palvelukonsepti, joka kaupunkikeskusten osalta tunnustaa palvelukortteleiden mahdollisuudet yhtenä asumisen vaihtoehtona.
Asiakasmaksujen perusteet, sisältö, suuruus: ovatko organisaatio- vai asiakaslähtöisiä	Valtakunnalliset maksut, joihin liittyy maksukatto, kuntien maksuperusteiden selvittäminen ja yhteisen kompromissin tekeminen näiden perusteella	Asiakasmaksuja ei valmisteltu projektin aikana. Odotettiin valtakunnallisia ehdotuksia lainsäädännön sisällön uudistamisesta ja koettiin ettei em. tilanteessa ole perusteltua käyttää resursseja maakunnan käytänteiden yhtenäistämiseen lyhyellä aikajänteellä. Asiakasnäkökulmasta maksuissa ja yhtenäistämisen tarpeista keskusteltiin usein valmistelun aikana.
Byrokratian korostuminen asiakaspalvelun laadun kustannuksella	Tuotteistaminen ja laadun määrittely, valvonta- ja laatumittarit	Tuotteistamiseen saakka ei valmistelussa päästy. Laadun osa-alueista palvelukokonaisuuksittain käytiin keskustelua mutta tarkempi valmistelu jää jatkon tehtäväksi.
Muutoksen toteuttamisen aikataulu (reilu kaksi vuotta) on tiukka	Mahdollisimman kattava ja suunnitelmallinen aikataulutaminen työskentelyn alusta alkaen. Aikataulun ja tilanteen päivittäminen, uudelleen arviointi ja sopeuttaminen vähintään kolmen kuukauden välein.	Aikataulutaminen tehtiin suunnitelmallisesti heti vuoden 2017 alusta vuoden 2018 loppuun saakka. Valmistelun sisältöjä muutettiin, täsmennettiin ja skaalattiin suhteessa toimintaympäristön piirteisiin jatkuvasti. Siltikin kaksi vuotta on todella lyhyt ja haasteellinen aika viedä eteenpäin isoa kokonaisuutta osa-alueineen yhden koordinoijan työpanoksella.

3 Dokumentointi

Muutosagentti tuottaa

- tehtävänsä mukaisen suunnitelman (Ikääntyneiden yhteensovitettujen palveluiden kokonaisuus Kanta-Hämeessä) maakuntaan. Tämä toimitetaan ministeriön lisäksi maakuntavalmistelun, kuntien ja vanhusneuvostojen käyttöön. Lisäksi se toimitetaan haluttaessa esimerkiksi paikallisille oppilaitoksille tai muille toimijoille.

Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa -kärkihanke, Kanta-Hämeen muutosagentti

- valmistelua kuvaavan koosteen, johon on sisällytetty kaikkien teematyörykkösten kokousmateriaalia, ikääntyvien palveluiden työryhmän mietintöjä, tehdyt ja hyväksytyt linjausehdotukset että myöskin valmistelun aikana tunnistetut jatkokehittämisen- ja työstämistarpeet. Tämä toimitetaan kuntien ja osallistuneiden käyttöön.

Yhteistyössä sosiaalialan osaamiskeskus Pikassoksen kanssa laaditut indikaattorit, niiden tietosisältökuvaukset ja vuotta 2017 koskeneiden indikaattoritietojen keräyksen tulokset jäävät käyttöön projektin jälkeen kaikille toimijoille. Pikassos säilyttää tähän liittyvää materiaalia sen lisäksi, että se on toimitettu muutosagentin kautta maakuntavalmisteluun ja kunnille.

Projektin aikaiset kokousmuistiot on toimitettu niin kokouksiin osallistuneille kuin ikääntyneiden palveluiden työryhmälle. Ne jäävät projektin päätyttyä maakuntavalmisteluun käyttöön.

Projektin aikana laaditut tilastokoosteja on toimitettu kunnille tiedoksi. Lisäksi erilaisia esittelykalvokokonaisuuksia on toimitettu kuntiin. Nämä kaikki jäävät kokonaisuudessaan maakuntavalmisteluun käyttöön projektin päätyttyä.

Projektin aikaiset päätökset ja sopimukset on taltioitu Hämeen Liiton asiainhallintakokonaisuuteen Jemmaan.

4 Opit ja palautteet

Kokonaisuudessaan I&O-kärkihankkeen ajatus muutosagenttiverkoston kokoamisesta, koolle kutumisista ja yhteistyöstä on ollut taatusti menestys ja hyödyttänyt kaikkia maakuntia, palveluiden kehittämistä, ja sitä kautta ikääntyneitä, sekä kärkihankkeen tavoitteita että yhteiskunnallista haastetta vastata ikääntymiseen. Yhteiskunnallinen haaste ei lopu kärkihankkeen päättymiseen vaan se on vahvana läsnä koko ajan. Kovasti toivonkin, että vastaavan tyyppinen toiminta, jos ei erikseen rahoitettuna mutta yhteistyöfoorumina, ylläpidettäisiin jatkossakin. Se, että ministeriö on koolle kutsujana, myös nopeuttaa ja madaltaa kynnystä kuulla maakuntatoimijoiden lisäksi siitä, mitä valtionhallinnossa pohdituttaa, on meneillään jne. Tämä nopeuttaa huomattavasti asioiden haltuunottoa ja reagointia maakunnissa. Se myös edistää maakuntien tasa-arvoisuutta kehittämisen, keskustelun ja kuulemisen edessä – tähän saakka voidaan katsoa näiden painottuneen joihinkin maakuntiin tai toimijoihin sen mukaan ketkä toimijat milläkin foorumeilla ovat mukana.

I&O-kärkihankkeen jotkut kokeiluhankkeet, eritoten OSSI-hanke, onnistuivat erinomaisesti hankeaikana jakamaan materiaalia (vaikka puolivalmistusta) muiden käyttöön ja hyödynnettäväksi. Tätä kyvykkyyttä olisi toivonut olevan enemmän myös muilla. Kanta-Hämeessä kaikkea jaettua materiaalia hyödynnettiin. Muutosagentit kävivät keskusteluita keskuudessaan ja jakoivat materiaalia keskenään myös jonkun verran kokousten ulkopuolella. Tätä olisi voinut olla enemmän, jos aikaa ja rahkeita olisi siihen riittänyt.

I&O-kärkihankkeessa oli selkeät tavoitteet ja teemat, joita kohti edetä. Se raamitti maakunnallista valmistelua hyvin.

Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa -kärkihanke, Kanta-Hämeen muutosagentti

Maakunnan tasolla onnistuttiin keskustelemaan valtaosasta asioista, joista pitikin. Joitakin katvealueita jäi ja jotkut osa-alueet etenivät jouhevammin kuin toiset. Maakunnan toimijat olivat koko projektin ajan innostuneita, yhteistyöhaluisia, kiinnostuneita ja motivoituneita.

Vain yhden henkilön resurssi oli hyvä ratkaisu ajatellen tiedon keskittymistä ja kulkemista valmistelun kaikille foorumeille mutta toisaalta se oli haaste työmäärän suhteen. Mikäli toimijoita eri erityisosaamisalueilla olisi ollut enemmän keskittymään maakuntatasoiseen valmisteluun, olisi joissakin seikoissa päästy pidemmälle, konkreettisempiin toimintamalleihin. Tosin tein itse sen päätöksen valmistelun alussa, että toimin "työmyyränä" valmistelussa kaikilla foorumeilla, jotta kuntatoimijoiden kuormittuminen ja täten motivaation väheneminen ei vaikuttaisi valmisteluun. Toki konkreettisuusastetta säätelivät projektissa myös maakuntavalmistelun eteneminen ja siellä tehdyt linjaukset sekä valtakunnallisen toimintaympäristön muutokset.

Mielenkiintoista oli seurata sitä, että hyvin vapaasti muutosagentit räätälöivät työtään omissa maakunnissaan samojen tehtävänkuvien sisällä.

Projektin aikainen päätöksenteko, seuranta ja ohjaus toimi arvioni mukaan riittävällä tasolla. Se ei ollut liian tiivistä tai kahlitsevaa ja toisaalta antoi vapautta toimia. Tehtävämäärään, laajuuteen ja aikatauluun nähden kiinteämmät tai työläämmät seurantaprosessit olisivat saattaneet kääntyä itseään vastaan ja vaikuttaa työn etenemiseen negatiivisesti. Toisaalta tiiviimpi seuranta olisi saattanut tarvittaessa antaa mahdollisuuden ohjaukselle ja uudelleen suuntaamiselle eri mittakaavassa.

Viestintä olisi voinut olla aktiivisempaa, erityisesti sosiaalisessa mediassa ja ulkoisesti. Työmäärä sokeutti selvästi sillä tavoin, ettei vauhdissa onnistunut arvioimaan mistä, missä vaiheessa ja miten kannattaisi tiedottaa. Valmistelun sisällä ja suhteessa esimerkiksi vanhusneuvostoihin projekti onnistui mielestäni tiedottamisessa.

Erytystä palautetta ei ole kerätty. Projektin aikana on saatu palautetta liittyen käsiteltyihin aihealueisiin, materiaaliin ja onnistumiseen. Palaute on ollut kehittäväää ja valtaosin positiivista.

Muutosagenttina antaisin onnistumisesta arvosanan 9- ottaen huomioon kaiken tehdyn, aikaansaannoksen, olosuhteet ja tavoitteet.

5 Pysyvä toiminta ja jatkotoimet

5.1 Siirtyminen pysyvään toimintaan

Kanta-Hämeen kokonaisvaltaisessa sote-valmistelussa on päätetty, että sotemuutosryhmätoiminnan kautta nykyorganisaatioita sitoutetaan juurruttamaan sovittuja ja hyväksytyjä linjauksia jo ennen varsinaisen maakunnan aloittamista tai sen päätöksiä. Tätä ajatusta on toteutettu I&O-valmistelussa. Sitoutuminen juurruttamiseen ja käyttöönottoon on toki siten ajatuksellinen ja teoreettinen, ettei mitään näkyvää ja selkeää pakkoa ole. Kuntatoimijat ovat myös sidoksissa omiin strategioihinsa, tavoitteisiinsa ja taloudellisiin reunaehtoihinsa, mikä maakuntavalmistelussa tiedetään.

I&O-valmistelun vahvuus on kuitenkin se, että tehdyt linjauseitykset on koottu toimijoiden keskuudessa, hyödynnetty olemassa olevia hyväksi todettuja ja yhteisesti

Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa -kärkihanke, Kanta-Hämeen muutosagentti

hyväksytyjä toimintamalleja tai laadittu yhdessä uusia versioita niistä tai luotu jotain ihan uutta maakuntaan. Asioiden omaksuminen ja hyväksyminen, niihin sitoutuminen on syvällä osallistumisen rakenteissa ja tunteessa.

Maakunnan alueella on jo otettu useita hyvin konkreettisiakin askeleita juurruttamisen suhteen: esimerkkeinä RAI-mittariston laajentaminen maakunnan laajuiseksi (aiemmin kattavuus 1/3 maakunnasta), rakennemuutosten tekeminen, kotihoidon ympärivuorokautisuuden käyttöönoton valmistelu.

Jatkosta on lyhyen tähtäimen suunnitelmaedotus maakunnan toimijoille muotoutumassa ajalle 1.1.–31.3.2019. Pääpaino 40 % työpanoksesta, joka ko. ajalla ohjataan ikääntyneiden valmisteluun, on kuntatoimija kohtaisesti tuottaa materiaalia ja tietoa sekä perusteluja siitä, mitkä valmistelun pääpainopisteiden osalta ovat relevantteja, miten ja millä aikataululla toteuttaa juurikin sen toimijan alueella. Maakunnan kunnat vaihtelevat tilanteissaan merkittävästi suhteessa suunniteltuihin toimintoihin.

Mikäli kuntatoimijat hyväksyvät idean, se avaa portin edistää valmistelun juurruttamistyötä juurikin tärkeimmiksi ajateltujen seikkojen osalta ko. toimijan alueella oikealla tavalla oikeaan aikaan.

5.2 Jälkiarviointi ja avoimet tehtävät

Maakunnan valmistelua koskevaan koontiin nostetaan esiin ne seikat, jotka jäivät valmistelussa toteutumatta tai joiden osalta havaittiin lisäselvittämisen tai -työstämisen olevan tarpeen.

Muutosagenttitoiminnan päätyttyä ikääntyneiden palveluiden valmistelu jatkuu suunnitellusti ainakin maaliskuun 2019 loppuun saakka. Tämän jälkeen tehtävä työ on sidoksissa valtakunnalliseen maku- ja soteuudistuksen etenemiseen tai mahdollisesti maakunnassa tehtäviin linjauksiin esimerkiksi maakunnallisesta sote kuntayhtymästä. Kaikki tämä on kuitenkin edelleen avoinna ja epävarmaa.

Käytännössä valmistelumateriaalia ja tehtyjä linjauksia on nähty olennaiseksi toteuttaa huolimatta palveluiden järjestämisen- tai tuottamisvastuuta koskevista muutoksista, koska ikääntymisen haasteet eivät riipu niistä. Mikäli isompaa yhteistyötä ei organisoidu hallinnollisesti, kunnat omien puitteidensa ja tai yhteistyösopimuksiensa varassa tehnevät suunnitelmaa etenemisestä.

Valmistelussa suunniteltujen esimerkiksi kuntoutumisen tukemisen interventioiden vaikuttavuuden seuranta on pohdittu suunnitteluvaiheessa. Sitä koskevaa tietoa on mahdollista kerätä heti interventioiden käynnistyttyä. Interventioiden mahdolliset sisällölliset erot tulee huomioida arvioinnissa.

RAI-mittariston käyttöönoton jälkeen maakunnan alueelta on mahdollista kerätä kattavammin ja luotettavammin tietoa yhteiskuvan johtamisen ja arvioimisen pohjaksi. Palvelurakenteiden seuraaminen on mahdollista valtakunnallisten tietojen ja maakunnallisen indikaattorikyselyn kautta.

Kriittisen tärkeänä pidän sitä, että maakunnan alueella asiakas- ja palveluohjauksessa otetaan käyttöön toiminnanohjausjärjestelmä, joka tuottaa tietoa sen prosesseista, asiakkuuksista jne. Tähän ei ole vielä suunnitelmaa, mutta asiaa käsiteltäneen vuoden

Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa -kärkihanke, Kanta-Hämeen muutosagentti

2019 alkupuolella. Tätä kautta avautuu uusia tietojohdamisen väyliä mm. tärkeän palvelurakennemuutoksen toimeenpanoon ja seurantaan.

5.3 Ideoita jatkokehitykselle

Valmistelun aikana tuli ilmi paljon uusia ideoita kehittämiseksi. Eritoten verkostoyhteistyön lisääminen eri toimijoiden kanssa eri teemoissa ja palveluketjuissa; muistioireisten hoitopolut tai palveluketjut ja niiden toimivuus; omais- ja läheisyhteistyö (eritoten muistisairaiden asiakkaiden osalta); kokemusasiantuntijatoiminnan kytkeminen palveluiden kehittämiseen; palvelumuotoilun hyödyntäminen suunnitelmallisesti; taide- ja kulttuuritoiminnan hyödyntäminen palveluissa ja niiden kehittämisessä; ikääntyneen arkeen sopivien matalan kynnyksen palvelujen ja toimintojen kehittäminen jne. Tiiviimpi yhteistyö eri substanssien toimijoiden kanssa maakunnassa, vaikkei yhteistä asiakaskuntaa olekaan, rikastuttaa myös ikääntyneiden palveluiden ajatusmaailmaa ja lisää integraation toteutumisen mahdollisuuksia vaikkapa hallinnollisissa prosesseissa.

Tunnistin projektin aikana, että Kanta-Häme on ollut valtakunnallisesti suhteellisen epäaktiivinen suhteessa kehittämisprojekteihin mukaan menoon tai niiden suunnitteluun tai olemassa oleviin / suunniteltuihin hankkeisiin osallistamisen osalta. On toki kuntia, jotka ovat olleet erittäin aktiivisia ja siellä kehitys on ollut monessa mielessä suunnitellumpaa ja monipuolisempaa myös tästä johtuen. Asiointilan tulee muuttua. Maakunnan tulee päästä yhteisiin pöytiin kehittämisorganisaatioiden ja innovaattoreiden, kuten esimerkiksi STM:n, Aalto yliopiston, muiden yliopistojen ja erilaisten palveluprosessi- ja tuotekehittäjien kanssa.